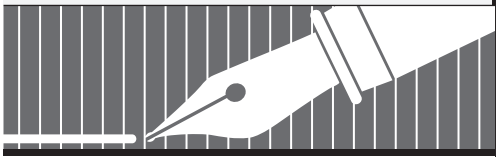

Redakcijos skiltis

Kas naudingiau Lietuvai? Stabilus A.Lukašenka ar antrasis Doneckas?

Kaip ir buvo tikėtasi, Baltarusijoje prezidento rinkimus penktą kartą laimėjo Aliaksandras Lukašenka. Ir penktą kartą sulaukė priekaištų, kad rinkimai tik iš dalies atitiko brandžios demokratijos normas.

Aišku, tai tiesa. Tačiau tiesa ir tai, kad Baltarusija yra mūsų kaimynė. Pakanka tik žvilgtelėti į žemėlapi. O tada kelti sau klausimą. Kas naudingiau Lietuvai? Kurioje geografinėje aplinkoje norėtume atsidurti. Ar turėti pašonėje antrą Donecką su „žaliais žmogeliukais“, sujauktą Siriją ar batką Aliaksandrą. Kuris daug lengviau prognozuojamas.

Tarptautiniuose santykiuose yra tik keli svarbūs dalykai. Taika ir ekonominė nauda. Visa kita - tik pseudohumaniški papurkštavimai. Dėl gražesnio asmeninio veiduko. Jei rinkimai, nepaisant nukrypimų nuo normos, užtikrina taiką kaimynystę, ekonominius ryšius, tokie rinkimai iš esmės laikomi pavykusiais. Nebūtinai teisingais, bet pavykusiais. Nes netrukdo kitoms šalims gyventi. Galų gale juk puikiai bendradarbiaujame ir su Kazachstanu. Nors prezidentas Nursultanas Nazarbajevs vadovauja šiai šaliai nuo 1989 metų.

► ES, taip pat ir Lietuva, susiduria su daug pavojingesne masine pabėgėlių diktatūra

Teoretikai, aišku, geidauja krištolinio demokratinių rinkimų etalono. Pirma, tokio etalono *in vivo* iš viso nėra. Antra, kiekviena šalis yra specifinė. Su savo kultūriniu mentalitetu. Kas tinka islandams, nebūtinai tinka kazachams. Kaip matome, ir baltarusiams. Šiaurės Afrikoje ir Artimuosiuose Rytuose tas krištolinis demokratinių rinkimų etalonas sukėlė suirutę. Iš dalies pasiteisino tik Tunise. Kita vertus, visiškai demokratinių rinkimų iš viso nėra. Rinkėjai visada paveikiami. Tik vienur piliečiams įtikinti pasitelkiama ir fizinė baimė. O kitur pasitelkiamas užmaskuotas psichologinis teroras. Taip pat ir kandidato artistiškas. Rinkėjai viliojami pažadais. Nors nesiruošiama tų pažadų išpildyti.

Vakaruose taip pat būta politinio ilgaamžiškumo pavyzdžių. Vokietijos kancleris Helmutas Kolis (Helmut Kohl) išbuvo savo poste 16 metų. Kanados premjeras Pjeras Triudo (Pierre Trudeau) - beveik 16 metų. O dabar šią politinę estafetę perima jo sūnus Džastinas Triudo (Justin Trudeau). JAV politiniame gyvenime visada šmėkščioja Kenedžiai, Bušai, Klintonai. Tai įrodo, kad žmogus, nesvarbu, kur gyvena, yra būtybė, siekianti stabilumo. Bent stabilių pavardžių ar stabilios karalienės. Ar stabiliaus diktatoriaus. Jei jis ne per daug žiaurus ir turi gerą iškalbą.

A.Lukašenka, jeigu turės sveikatos ir balotiruosis, laimės ir šeštuosius, ir septintuosius Baltarusijos prezidento rinkimus. O kas mums? Juk laimi ne Vilniuje. Be to, ir iš Baltarusijos nesklanda masiniai gaudūs verksmai. O ES, taip pat ir Lietuva, ilgokai vadinusios A.Lukašenką paskutiniu Europos diktatoriumi, dabar susiduria su daug pavojingesne, nes masine, arabų pabėgėlių diktatūra. Nes jų šalyse buvo nevykusiai išklabinotos diktatūros.

Jonas BUROKAS
Laisvės kovų dalyvis, Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos garbės pirmininkas

Ne vienus metus kartu su lituanistais bei istorikais teko rengti piketus, mitingus, susitikimus su Seimo nariais, bandant pastariesiems paaiškinti akivaizdų faktą, kad nevalia neigti Konstitucijoje įtvirtinto valstybinės kalbos statuso ir iš jo kylančių reikalavimų. Konstitucija reikalauja, kad asmenvardžiai visų Lietuvos piliečių pasuose ir vietovių pavadinimai visose Lietuvos savivaldybėse būtų rašomi tik valstybine kalba. Šių metų Seimo pavasario sesijos paskutinę dieną buvo svarstomi Gedimino Kirkilo ir Irenos Šiaulienės bei alternatyvus vienuolikos Seimo narių iš skirtingų frakcijų projektai dėl vardų ir pavardžių rašymo tvarkos asmens tapatybės dokumentuose. LSDP atstovai siūlo leisti rašyti pasuose kitomis kalbomis vietoj valstybinės kalbos, o alternatyvus projektas - Konstitucijai neprieštaraujantį „latvišką“ variantą, kai pagrindiniame paso puslapyje rašoma tik valstybine kalba, o papildomų įrašų puslapyje ar kitoje tapatybės kortelės pusėje leidžiama norint įsirašyti vardą ir pavardę kita norima kalba.

Pastarasis variantas, nors suderinamas su Konstitucija, tarptautine teise, visuomenės nuostatomis ir elementaria pagarba valstybinei kalbai, buvo užblokuotas Teisės ir teisėtvarkos komitete vieno balso persvara 5:4, sprendimą nulėmus Juliaus Sabatausko, kaip komiteto pirmininko, antrajam balsui. Tačiau galutinis sprendimas dėl vardų ir pavardžių rašymo pasuose buvo atidėtas rudens sesijai. Seimo valdantieji su dalies opozicinių jėgų parama aiškiai linksta priimti G.Kirkilo ir I.Šiaulienės projektą, pagal kurio skirtingus variantus lietuvių kalbos abėcėlė būtų papildyta arba trimis naujomis raidėmis w, q, x, arba visa daugiau nei 150 lotyniško pagrindo rašmenų įvairovė.

Nepritardama tokiam anti-konstituciniam ir trumparegiškam žingsniui, susibūrė iniciatyvinė grupė „TALKA už Lietuvos valstybinę kalbą“. Nematydama kitų būdų išsaugoti lietuvių kalbos valstybinį statusą, TALKA kreipėsi į Vyriausiąją rinkimų komisiją ir iki lapkričio 4 d. įsipareigojo surinkti 50 tūkstančių Lietuvos piliečių parašų, kad Seime privaloma tvarka būtų svarstomas aptartasis „latviškas“ įstatymo projektas, o visuomenėje ir dvišaliuose santykiuose su Lenkija būtų ga-

lima pagaliau padėti tašką nesibaigiantiems ir tik Rusijai naudingiems nesutarimams.

Įžymus pasaulinio garso mokslininkas ir akademikas Zigmąs Zinkevičius, matydamas nepalaujamas pastangas įteisinti asmenvardžių rašybą pasuose nevalstybine kalba, kreipėsi į J.Bernatonių ir priminė jam apie pasekmes, kurios neišvengiamos priėmus tokį sprendimą. Z.Zinkevičius, kaip lietuvių kalbos žinovas, akcentavo, kad beveik jokia išsivysčiusi Vakarų valstybė neleidžia paso įrašų nevalstybine kalba, kad Europos Žmogaus Teisių Teismas jau ne sykį išaiškino, jog rašyti vardus ir pavardes tik valstybine kalba yra šalių vidaus reikalas. Tai patvirtino ir Lietuvos Konstitucinis Teismas. Z.Zinkevičius tai apibūdino ir savo straipsnyje „Lietuvos piliečių pavardės rašyti lenkiškomis raidėmis - nesąmonė“.

► Nerimą kelia tai, kokia antivalstybine veikla užsiima VU Filologijos fakulteto vadovybė (A.Smetona ir kt.)

Žinoma, tokie socialdemokratų siūlymai ypač nepriimtini Lietuvai, kurios piliečiai per ilgaamžę istoriją, carinę okupaciją, Vilniaus krašto užgrobimą nukentėjo taip, kad lietuvių kalba buvo atsidūrusi ties išnykimo riba. Turbūt nereikia priminti, kaip per lenkmetį buvo uždarinėjamos lietuviškos mokyklos, parsekiojami mokytojai, lenkinamos pavardės, klebonų valią tą ypač darant ant mirusių lietuvių antkapių, kuriuos LLRA ir Kirkilo šalininkai šiandien begėdiškai pasitelkia kaip tariamą įrodymą, jog „lenkai čia gyveno nuo seno, o jų pavardės leidome rašyti lenkų kalba“. Tai lietuviškai užsirašyti lietuviams nebuvo leidžiama.

Lituanistų mokslininkų tyrimais nustatyta, kad 80 proc. piliečių okupuotame Vilniaus krašte pavardės yra lietuviškos kilmės. Pateiksiu tik vieną pavyzdį. Paimkime asmenvardį, kuriam pradžią davė žodis „vilkas“. Jo sūnų lietuviai vadino Vilkaičiu. Toks iš „vilko“ kilęs pavadinimas išliko dabartinėje lenkiškai kalbančių žmonių pavardėse - Vilkoit, Vilkoic, Vilkanec, Vilkel, Vilkiš. Kadangi gerą

dešimtmetį teko dirbti Vilniaus rajone, man ir nebūnant specialistu buvo aišku, kad mano bendradarbių pavardės yra lietuviškos kilmės - Jurgelenec, Juodagalvis, Labut, Labul, Šileiko, Valleiko, Žeimo. Ir dabar vilkti ant tokių nutautintų pavardžių naują rūbą - raides w, x, q - būtų ne kas kita kaip sąmoningas siekis dar labiau nutautinti Vilniaus kraštą, galutinai valstybės vardu įteisinti okupacijos padarinius. Bijau, kad būtent toks ir yra pagrindinis G.Kirkilo, I.Šiaulienės, Lenkijos radikalų ir tamoešvskininkų siekis bei senos autonominių svajonės išpildymas.

Durdami į nugarą tiek valstybinei lietuvių kalbai, tiek pačiai kalbininkų bendruomenei, prie LLRA šalininkų netikėtai ir neviešai prisidėjo ir Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto vadovai. Vilniaus karininkų ramovėje rugsėjo 30 dieną vyko nevyriausybinių organizaci-

bus įrašomos ž, š, č raidės: „Rašys Zibas ar Žibas?“ Be abejo, lietuvių kalbos „korifėjai“ supranta, kad dokumentuose paritetu nebus, save gerbiančios valstybės atvykėlių pasuose išlygų nedaro ir rašo jų vardus valstybine kalba. Jokio atsakymo į šį paprastą klausimą su LLRA kolaboruojantys kalbininkai negalėjo pateikti.

Taigi greta lietuvių kalbos tvirkintojų J.Bernatonio, L.Linkevičiaus, R.Šimašiaus atsiranda studentus auklėjantys aukščiausio rango pedagogai, kurie ne tik negina lietuvių kalbos išlikimo intereso, bet ir aktyviai agituoja griauti nusistovėjusią raidyno vartojimo tvarką.

Galima neabejoti, kad jų „netikėtas“ atvykimas į Karininkų ramovę dėstyti propagandinių teiginių buvo susietas su tuo, kad Koordinacinės tarybos organizacijos yra paėmusios per 100 TALKOS parašų rinkimo lapų, taigi įsipareigoja surinkti iki 7000 parašų. Jų niekingas siekis buvo sužlugdyti visuomeninę akciją, už akių ieškančių būdų, kaip paveikti patriotiškai nusiteikusius piliečius.

Koordinacinės tarybos nariai nėra lengvai kvailinami. Išgyvenusieji sovietmečio propagandą, girdėję komunistams tarnaujančių „mokslininkų“ demagogijas okupacijos metais laisvės kovotojai, savanoriai ir kitų su krašto apsauga susijusių organizacijų nariai yra pakankamai atsparūs panašioms provokacijoms. Kiekvienam, patyrusiam sovietinės melo sistemos veikimą, aišku, kad net ir kalbos mokslo srityje yra tikrų mokslininkų, turinčių profesinę ir pilietinę savigarbą, ir kitokių, pasiruošusių vykdyti bet kurios valdžios nurodymus ir politikuoti nepaisant aiškių savojo mokslo teiginių ir faktų apie kalbos vartojimo istoriją Lietuvoje bei esamą vyraujančią praktiką demokratinėse valstybėse, į kurias lygiuojamės.

Tačiau kiek atsparūs A.Smetonos ir kitų agitatorių klaidinimams yra Vilniaus universiteto studentai, kurie dažnai po mokyklos į universiteto suolą sėda nekritiškai vertindami savo profesorių politiškai angažuotas kalbas? Nerimą kelia tai, kokia antivalstybine, nes atvirai Konstitucijai prieštaraujanti, veikla užsiima VU Filologijos fakulteto administracijos vadovybė, kokios nuostatos ir santykis su kalba bei valstybe yra ugdomi šio fakulteto studentams.

Valstybinės kalbos statuso ir neiškraipytos abėcėlės išsaugojimas yra ne atskirų partijų, o visų Lietuvos piliečių reikalas, pilietinė ir moralinė pareiga. Visiškai teisi Lietuvos prezidentė Dalia Grybauskaitė sakydama, jog nevalia kalbos paversti politinių sandorių įkaite. Būtent tai nori padaryti G.Kirkilo ir I.Šiaulienės projektui pritariantys politikai ir, deja, kai kurie mokslininkai, visiškai nesirūpinantys, kokių pasekmių tai turės po jų gyvensiančioms lietuvių kartoms.

Stasio Žumblo nuotr.